

Taal én denken stimuleren in spel en gesprek

Hanna Kuijs – hanna@kleurrijketaal.nl

Stichting
Taaldenkgesprekken

Programma

1. Taaldenken: wat en waarom?
2. Kansen voor taaldenken met verschillende leeftijden
3. Welke vaardigheden heb je nodig?

Wat is een taaldenkgesprek?

- Waar zie je leerlingen **meedoen**, **meedenken** en **meepraten**?
- Wat doet de leerkracht?

- Wat vind je mooi?
- Wat is nog lastig?

Kuijs & Damhuis, 2019

www.lowan.nl/taaldenkgesprekken

Hoe leren kinderen taal?

In sociale interactie

met rijk taalaanbod

en **uitgedaagde taalproductie**

o.a. Snow, 2014; Van Veen, 2017

Taalverwerving in gesprekken

Leerlingen worden uitgedaagd om:

Actief mee te **doen**

Actief mee te **denken**

Actief mee te **praten**

taalleermechanisme

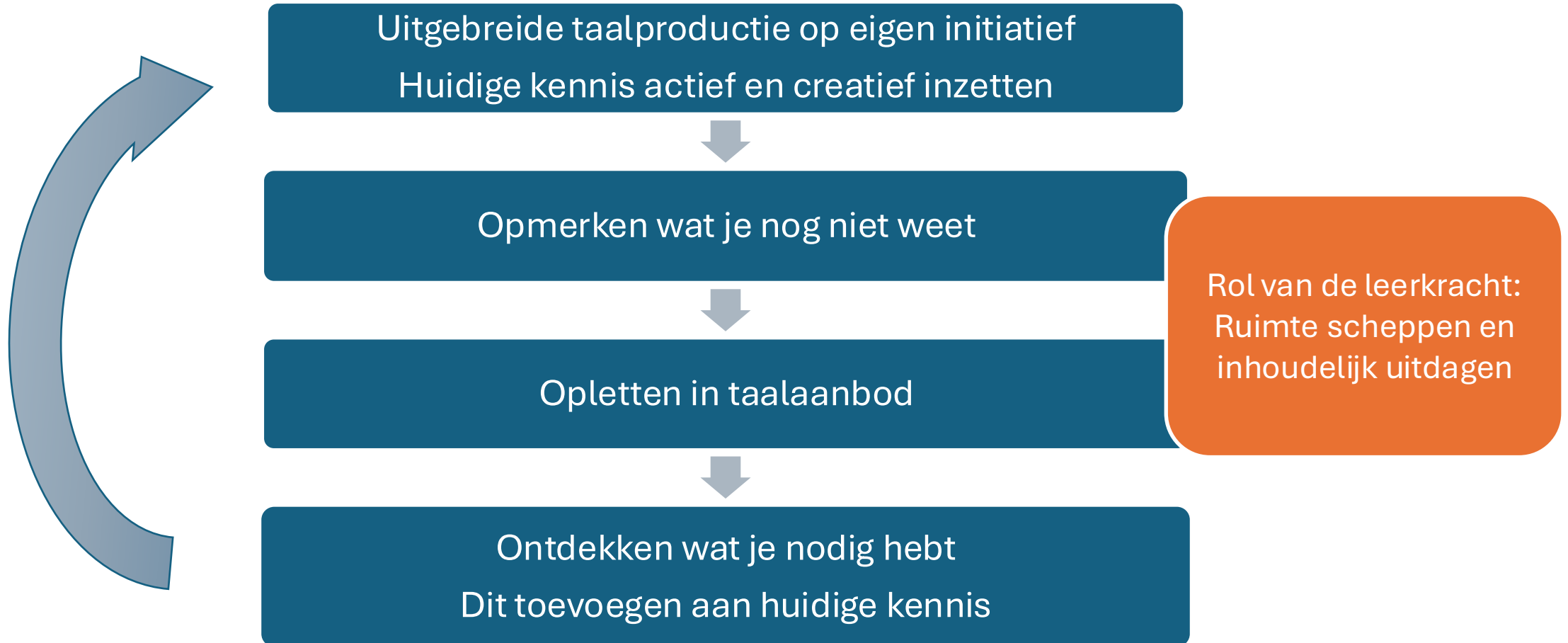

taalverwerving

Het taalleermechanisme

Stichting
Taaldenkgesprekken

Damhuis en Litjens (2003)

Denktaal en denkhandelen

- Waar zie je leerlingen **meedoen**, **meedenken** en **meepraten**?
- Hoe biedt Iris ruimte en uitdaging?

Damhuis, van der Zalm & De Blaauw (2013)
www.uitdagentotgesprek.nl

Taalstimulering in balans

Rijk taalaanbod en gerichte onderwijsactiviteiten

- Leren vanuit een programma
- Gerichte selectie
- Aanbod van een professional
- Reproductie

Volwassene → kind

Sociale interactie, uitgedaagde taalproductie

- Leren vanuit het kind
- Contact, communicatie
- Bedoelingen van het kind
- Productie

Volwassene ↔ kind

Gesprekken in contrast

Stichting
Taaldenkgesprekken

Controlegesprekken:

- Leerkracht stelt een vraag, antwoord staat van tevoren vast
- Leerling geeft een (kort) antwoord
- Leerkracht geeft feedback: het is goed of fout

reproductie

Dialogische gesprekken:

- Leerkracht stelt een vraag waarop meerdere antwoorden mogelijk zijn
- Leerlingen spreken uitgebreid en op eigen initiatief
- Andere leerlingen reageren, of de leerkracht reageert

productie

Focus van taaldenken

Stichting
Taaldenkgesprekken

Communicatie &
motivatie

Het gaat om inhoud en ideeën,
niet (primair) om vorm en correctheid

Dialogische vragen

Stichting
Taaldenkgesprekken

Wat is jouw
lievelingseten?

Het is bijna vakantie...
hoe moet dat nou met
onze klassengoudvis?

Wat ga jij deze
vakantie doen?

Zou iedereen die deelnam
aan een kruistocht daar
blij mee geweest zijn?

Ben jij wel eens 's
nachts wakker geweest?
Waar kwam dat door?

Welk personage in
het boek zou jij willen
zijn? Waarom?

Taaldenkfuncties

Eenvoudige taalfuncties

- benoemen
- beschrijven

Complexe taalfuncties

- vergelijken
- ordenen
- oorzaak-gevolg
- middel-doel
- voorwaarde
- een reden geven
- concluderen
- ...

Complexe taaldenkfuncties

Welke complexe taaldenkfuncties gebruiken de kinderen?

Kuijs & Damhuis, 2019

www.lowan.nl/taaldenkgesprekken

Taal in doen-alsof-spel

- Hoe sluit Nienke aan bij het spel van de kinderen?
- Hoe daagt Nienke de kinderen uit tot actief **meedoen**, **meedenken** en **meepraten**?

Damhuis, Van der Zalm en Boland (2017)
www.taal-in-spel.nl

Kernelementen taal in spel

Stichting
Taaldenkgesprekken

Uitgangspunten	<ol style="list-style-type: none">1. Plezier in spel staat voorop, voor de professional en het kind2. Schep spelsituaties waarin kinderen taal nodig hebben, met jou en met elkaar3. Betrek alle kinderen in communicatie (dus ook minder taalvaardige of stille kinderen)
Verkennen	<ol style="list-style-type: none">4. Observeer goed waar de kinderen mee bezig zijn, voordat je gaat meespelen
Verbinden	<ol style="list-style-type: none">5. Ga mee in het spel van de kinderen: stap in de doe-alsof wereld6. Betrek kinderen op elkaar7. Schep ruimte voor eigen bijdragen van kinderen en ga daarin mee
Verrijken	<ol style="list-style-type: none">8. Verdiep het spel en breid het uit9. Benut kansen in het spel om kinderen tot complexe denktaal uit te dagen10. Gebruik een probleem of creëer een probleem

Rolverdeling in spel

Het kind	De leerkracht
<ul style="list-style-type: none">• Vult zelf het spel in• Is betrokken en heeft plezier• Is actief aan het meedoen, meedenken en meepraten	<ul style="list-style-type: none">• Doet mee als speelmaatje en denkmaatje• Volgt het kind in zijn spel en gedachtenlijn• Schept ruimte• Gebruikt verbazing• Maakt een probleem• Stelt geen controlevragen

Taaldenkfuncties: voorbeelden

Stichting
Taaldenkgesprekken

Taaldenkfunctie	Wat je kunt zeggen (denktaal) of doen (denkhandelen)
Vergelijken	Deze auto is groter dan die auto Kind wijst grotere aan
Ordenen	Toen gingen we eerst naar het park en toen gingen we de eendjes voeren en daarna gingen we weer naar huis Kind doet eerst zeep in badje en daarna de pop erin
Oorzaak - gevolg	Door de kou zijn mijn oren helemaal rood Kind laat zien dat kopje bewoog: doet vallende beweging na
Middel - doel	Met dit mes kan ik goed snijden Kind doet handeling voor
Een reden geven / argumenteren	Omdat ik lekker geslapen heb, ben ik nu niet moe Ik heb gewonnen, want ik was de snelste Kind doet handelingen: alsof hij rent, en dan triomf-gebaar
Concluderen	Dus: toen de prins Doornroosje kuste, werd ze wakker Kind wijst aan wat er mis is

Waar praat je over?

‘Kleine’ kwesties:

- Grijp een kans die zich in spel of gesprek voordoet (*kans grijpen*)
- Of breng een probleem of denkpunt in (*kans creëren*)

‘Grote’ kwesties:

- Lanceer de kwestie, ga dan met de leerlingen in gesprek

Onderwerpen voor een krachtige kwestie

Stichting
Taaldenkgesprekken

Sluit aan bij je thema, les of (spel)activiteit

- Dagelijks of schools
- Fantasie of realiteit
- N.a.v. een boek of tekst
- Actualiteit als bron
- Aansluiting bij (rollen)spel
- Aansluiting bij een zaakvak

Hoe kom je eigenlijk aan talent?

Hoe zou de spin Anansi de tijger het dorp uit kunnen jagen?

Stel, je wordt morgen wakker als Romeinse keizer. Wat nu?

Stichting
Taaldenkgesprekken

We bakken taart in de huishoek. Oh nee, hij is aangebrand...

Interactievaardigheden

Stichting
Taaldenkgesprekken

De leerkracht		De leerling
Laat stiltes vallen	→	Gebruikt de gelegenheid om iets te zeggen
Geeft verbale en non-verbale luisterresponsen	→	Gaat door omdat er naar hem/haar geluisterd wordt
Stelt niet 'achter elkaar' vragen	→	Neemt beurten op eigen initiatief en breidt beurten uit
Stelt zo nodig open en uitnodigende vragen	→	Geeft uitgebreide antwoorden op de open vragen
Doet af en toe een prikkelende uitspraak	→	Reageert uit eigen beweging uitgebreid op de bewering

Tijger ontsnapt!

Kijkvragen:

- Welke interactievaardigheden herken je bij mij?
- Wat zie je bij de kinderen?

Kuijs & Damhuis, 2019

www.lowan.nl/taaldenkgesprekken

Organisatie

Stichting
Taaldenkgesprekken

Kleine groep

- 2-5 leerlingen
- Kies een samenstelling die bijdraagt aan spreekruimte voor alle deelnemers (taalniveau, denkniveau, sociaal-emotioneel, gespreksvaardigheden)
- Bij een 'zittend gesprek': kies een opstelling die uitnodigt tot praten met elkaar, en niet alleen tegen de leerkracht

Grote groep

- Stel een denkvraag aan de hele groep
- Laat leerlingen in duo's of kleine groepjes overleggen
- Vraag een antwoord terug, laat anderen op dit antwoord reageren (geen opsomming!)

Verder kijken

Groep 1-2 (en peuters):

www.taal-in-spel.nl

www.uitdagentotgesprek.nl

Groep 3 en hoger:

www.lowan.nl/taaldenkgesprekken

Algemeen

www.taaldenkgesprekken.nl

[Artikel: taaldenkgesprekken: wat en waarom?](#)